

Охріменко Ольга Іванівна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ

Чеханюк Леся Володимирівна,
доцент кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

РОЛЬ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ПРАЦЮ В ПОЛІЦІЇ: ПРОБЛЕМАТИКА ПИТАННЯ

Відповідно до положень Конституції України (ст. 43) держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [1]. Важливу роль в процесі формування гендерної збалансованості відводиться Кабінету Міністрів України, який на виконання вимог ст. 10 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» не лише забезпечує провадження єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, але й спрямовує та координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади щодо забезпечення гендерної рівності [2].

Разом із тим, у межах діяльності органів та підрозділів Національної поліції України процес працевлаштування та звільнення фахівців здійснюється в порядку, визначеному законодавством про працю [3]. Це означає, що Національна поліція є одним із суб'єктів реалізації гендерної політики в Україні. Проте в реальності на даний час існує виражена ситуація гендерної асиметрії кадрового складу поліцейських організацій. Спостерігається наявність так званої «піраміди»: зі зростанням рівня посади зменшується кількість жінок, які працюють на них. Для жінок це створює певні перепони для самореалізації та кар'єрного зростання, а також формування особливого, відмінного від чоловіків, складу функціональних обов'язків, який часто не передбачає залучення до безпосереднього забезпечення публічної безпеки і порядку, затримання злочинців та інших заходів, що пов'язані з небезпекою та ризиком. Це формує певне ставлення до жінок та в подальшому обумовлює зменшення їх можливостей і конституційних прав [4].

Проте проблема залучення гендерно різних категорій осіб до поліцейської діяльності не зводиться до одного лише аналізу негативних факторів. Існує два

принципово різних підходи до цієї проблеми: універсалістський, або феміністичний, що передбачає незалежність професійно важливих якостей працівників силових структур від їх гендерної приналежності (для цього підходу наявність відмінностей в можливості здійснення службової діяльності представниками різних статей є негативним); підхід, який би розглядав гендерні відмінності в якості одного з істотних факторів для професійної підготовки та виконання функціональних обов'язків [5].

На увагу заслуговує й те, що наявність гендерних стереотипів відображається не тільки на процесі зовнішньої комунікації, зумовленої необхідністю здійснення службової діяльності, але й на процесі формування відносин всередині колективу. Так, зокрема, більшість чоловіків-керівників уявляють професійну роль жінок як менш значиму і пов'язану з наданням допомоги чоловікам та погано враховують індивідуально-психологічні особливості жінок-підлеглих, що безперечно створює систематичні труднощі упродовж корпоративної комунікації, а також доводить необхідність вдосконалення рівня гендерної та правової культури. Все це створює додаткові труднощі для жінок, професійним вибором яких та напрямом реалізації конституційного права на працю є діяльність у Національній поліції.

У той час, емпіричні дослідження в юридичній (правоохоронній) сфері доводять, що жінки не реалізують повною мірою свій особистісний та професійний потенціал, а також стикаються з обмеженням можливостей самореалізації, у зв'язку з чим не вбачають перспектив побудови професійної кар'єри [6]. Таким чином, гендерна компетентність сучасного персоналу правоохоронних органів є дуже важливим фактором, насамперед через те, що дає змогу впроваджувати принцип рівних прав та можливостей як для жінок, так і чоловіків та сприяти їх особистому розвитку й професійному становленню, незалежно від статі. Невід'ємною складовою професійної самореалізації має бути сукупність знань законодавчих актів, положень та сутності гендерного підходу, сучасних тенденцій та проблем гендерного розвитку суспільства тощо. Це обумовлене також тим, що одним з поширених соціальних стереотипів є уявлення про те, що правоохоронна сфера є споконвічно чоловічою сферою діяльності, яка може бути джерелом труднощів для жінок-поліцейських при виконанні безпосередніх службових обов'язків.

Отже, гендерні проблеми професійної самореалізації та кар'єрного зростання в поліцейській діяльності повинні розглядатися на основі базового уявлення про гендерний соціокультурний простір. Саме формування комплексу таких уявлень здатне охопити всі соціальні інститути, будучи носіями певної правової культури і гендерної свідомості. Серед основних прорахунків у реалізації конституційного права на працю в поліції є насамперед несформованість системи саморозвитку та невизначеність напрямів самореалізації внаслідок групи чинників: обмежені можливості для кар'єрного просування, відсутність необхідної підготовки, підтримки з боку керівництва, впевненості у власних силах для ефективного виконання службових обов'язків тощо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (поточна редакція від 01.01.2020). *Відомості Верховної ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86#w1_4
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: закон України від 08.09.2005 № 2866-IV (в редакції від 19.12.2024). *Відомості Верховної ради України*. 2005. № 52. Ст. 561. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
3. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (в редакції від 16.08.2024). *Відомості Верховної ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19?find=1&text=%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2#w1_7
4. Білевич Н. О. Роль психологічної готовності до ризику у професійній діяльності жінок-поліцейських. *Юридична психологія*. 2018. № 2(23). С. 156–170.
6. Zhanatayeva, U., Muhambetova, K., & Saliyeva, A. (2014). Female police officers: Life plans and values. *Psychology and Psychiatry, Sociology and Healthcare, Education: International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts (SGEM 2014)*, Vol. II, 311–317.
10. Osella, S., & Rubio-Marín, R. (2023). Gender recognition at the crossroads: Four models and the compass of comparative law. *Icon-International Journal of Constitutional Law*, 21(2), 574-602. doi: 10.1093/icon/moad045

Пантелєєва Мірабель Андріївна,

здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавр Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,

професор кафедри конституційного
права Навчально-наукового інституту
права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, доцент

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМ ТА ГАРАНТІЙ

Актуальність дослідження конституційних засад функціонування держави в умовах воєнного стану набуває особливого значення в контексті сучасних викликів, що постали перед українською державністю. Воєнний стан